

GROENLINKS

TEXEL

**Verkiezingsprogramma
2026**

Inleiding

GroenLinks Texel heeft de afgelopen vier jaar met drie zetels in de raad en een wethouderspost veel kunnen bereiken, uiteraard in samenwerking met de coalitiepartners. Zo is er gewerkt aan vermindering van het woningtekort, cultuur met de bouw van het Thijssenhuis, armoedebestrijding (met extra accent op energiearmoede), verduurzaming van Texelse woningen met de FIXbrigade en de isolatiesubsidie.

GroenLinks Texel heeft tal van dossiers verder gebracht en/of afgerond, denk aan de Omgevingsvisie, die regelt waar we ons eiland voor willen gebruiken; het beheer van het groen in de openbare ruimte, gericht op Texelse biodiversiteit (Beleidsplan Groene Infrastructuur); meer hergebruik en minder restafval (Recycleplan Restafval); het Texels Inwonersberaad Energie, waar inwoners plannen hebben gemaakt om ons energiegebruik duurzaam veilig te stellen; het werken aan oplossingen voor tekorten op het elektriciteitsnet (Taskforce Netcongestie); het Paraplubestemmingsplan Verblijfsrecreatie, waarmee Texel een begin heeft gemaakt met een betere balans tussen de lusten en lasten van het toerisme, onder andere door aanscherping van de regels voor logies met ontbijt, het opzetten van de digitale nachtregistratie en een nieuw Inwoners Belevingsonderzoek over hoe de Texelaars het toerisme ervaren; het overleg met alle beheerders op het eiland over zomerse droogte en tijdelijke wateroverlast in andere seizoenen (Watertafel); het ons goed voorbereiden op uitdagingen door klimaatverandering (Texel Robuust); de Variantenstudie ZW-kust Texel over het deel van ons eiland met waardevolle natuur, strandvermaak en vaak herhaalde zandsuppleties om de kust te beschermen.

Verder hebben we een bijdrage geleverd aan het toekomstplan Schapenhouderij, met als doel een rendabel bestaan voor de schapenboeren en de Gebiedscoöperatie Hoge Berg, gericht op behoud van het bijzondere landschap; het toekomstperspectief voor de PAS-melders zodat die Texelse boeren verder kunnen

met hun bedrijf; de Aanpak Landelijk Gebied gericht op een vitaal en natuurinclusief buitengebied.

Enkele concrete voorbeelden van wat we hebben bereikt, is het deels elektrificeren van het wagenpark van de gemeente; het mogelijk maken van de toekomstige verzelfstandiging van de haven van Oudeschild, uitgaande van een nieuwe toekomst bij een sterk uitgedunde vissersvloot; het op orde brengen van het Wandelnetwerk Texel, waarmee we het al wandelend genieten van ons eiland bevorderen; de strandbewaking in handen brengen van ervaren organisaties. En dit overzicht is zeker niet uitputtend.

Kortom, GroenLinks aan het roer bereikt in vier jaar veel. Met onze wethouder Rikus Kieft, onze raadsleden Ferry Zegel, Henry Soyer en Jacquélien Dros en onze commissieleden Anneke ter Borg en Gijs Berger.

We doen dat graag de komende vier jaar weer! Want er is nog veel te doen met de basisprincipes van GroenLinks Texel op het gebied van toerisme en leefbaarheid; wonen, werken, onderwijs en een gezond milieu; een sociaal en veerkrachtig Texel; energie, klimaatbeleid en duurzaamheid; landschap, natuur en biodiversiteit. Met deze principes gaan we aan de slag, waarbij wij hechten aan draagvlak bij en samenwerking met alle betrokkenen in de Texelse samenleving.

In dit verkiezingsprogramma maken we concreet wat we de komende vier jaar willen bereiken. GroenLinks Texel is er klaar voor!

Dit zijn de onderwerpen waar we ons de komende 4 jaar voor inzetten:

1. Energiebesparing en reductie van CO₂-uitstoot door woningisolatie en elektrisch rijden. Stimuleren van opwek duurzame energie met zonnepanelen en kleine windturbines. Ons voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering: droogte en wateroverlast beperken door daadkrachtig zoetwatermanagement.
2. Maximale variëteit aan Texelse soorten, ecosystemen en landschappen. Creëren van natuur die zich kan aanpassen aan klimaatverandering.

3. Grip op de toeristische druk, inzetten op duurzaam toerisme en sturing op mobiliteit.
4. Inzetten op bewonersprofiel van toerisme.
5. Goede gezondheidszorg, goed middelbaar- en beroepsonderwijs, goede sport- en culturele voorzieningen.
6. Tegengaan vertrek van jongeren en bevorderen terugkeer naar het eiland door opleiding, aantrekkelijk en gevarieerd werkklimaat, betaalbare huisvesting voor starters en doorstromers op de woningmarkt.
7. Hulp voor iedereen die een steuntje in de rug nodig heeft.
8. Beschermen van de kernwaarden rust, ruimte, natuur, landschap, cultuurhistorie en nachtelijke duisternis.
9. Democratie en bestuur: meer burgerparticipatie, transparante besluitvorming, effectieve communicatie vanuit en naar de gemeente en ruimte voor initiatieven vanuit de gemeenschap.
10. Samenwerking op het eiland en met de Noordkop. Integrale benadering van klimaat, duurzaamheid, sociale veerkracht, landschap, landbouw. Draagvlak creëren door het inschakelen lokale betrokkenen en deskundigen.

Deze onderwerpen werken we uit in vier thema's die de komende raadsperiode voor Texel onze prioriteit krijgen:

- Toerisme en leefbaarheid
- Landschap, natuur en biodiversiteit
- Sociaal en veerkrachtig eiland
- Ambitieuze klimaatbeleid

Inhoudsopgave

Toerisme en leefbaarheid – Koester de balans	7
Actiepunten ‘Toerisme en leefbaarheid in balans’	13
 Landschap, natuur en biodiversiteit – Een mooi, gezond en toekomstbestendig waddeneiland	15
Duurzame landbouw	15
Actiepunten ‘Duurzame landbouw’	18
Biodiversiteit, landschaps-, natuur- en waterbeheer	19
Actiepunten ‘Biodiversiteit, landschaps-, natuur- en waterbeheer’	22
 Inkomen, wonen en lokale democratie – Een sociaal en veerkrachtig Texel	23
Een sociaal en gezond Texel	23
Actiepunten ‘Sociaal en gezond Texel’	26
Betaalbare en passende woningbouw	28
Actiepunten ‘Betaalbare en passende woningbouw’	30
Veiligheid en weerbaarheid	31
Actiepunt ‘Veiligheid en weerbaarheid’	31
Lokale democratie en media	32
Actiepunten ‘Lokale democratie en media’	32
 Klimaat, energie en duurzaamheid – Ambities op zijn Texels	33
Minder en schonere energie	33

Actiepunten 'Minder een schonere energie'	34
Gevolgen klimaatverandering aanpakken	35
Actiepunten 'Gevolgen klimaatverandering aanpakken'	36
Minder materiaalgebruik, meer circulair	36
Actiepunten 'Minder materiaalgebruik, meer circulair'	37
Duurzaam toerisme	37
Actiepunten 'Duurzaam toerisme'	37
Verduurzaming doen we niet alleen	38

Toerisme en leefbaarheid

Koester de balans

Toerisme en Texel horen bij elkaar. Het is logisch dat toeristen van het mooie eiland, 'het Gouden Boltje', willen genieten en het is goed dat veel Texelaars er een goede boterham aan verdienen.

Dat de Texelse economie voornamelijk op toerisme draait, is een gegeven. In 1971 was landbouw & visserij nog goed voor 30% van de Texelse jaaromzet (*bron: Texel bij de kop, 1973*). Tegenwoordig komt hooguit 10% van de geschatte jaaromzet van Texel (700 miljoen euro) uit landbouw & visserij en bijna 80% uit de toeristische sector (*bron: Texels Ondernemers Platform (TOP) 2022*). Onze economie wordt zo steeds eenzijdiger, en dat maakt ons kwetsbaar.

Tegelijk geeft meer dan de helft van de Texelaars aan dat de grenzen aan de groei van het toerisme in zicht komen of al zijn bereikt (57%, *bron: Inwonersbelevingsonderzoek 2024*). De leefbaarheid van de dorpen en de Texelse kernwaarden komen in het gedrang; zowel gezondheidszorg als onderwijs piepen en kraken vanwege personeelstekorten en personeelsverschuivingen naar de toeristische sector.

Dit alles vereist bijsturing: er zijn maatregelen nodig om de omvang en het effect van het toerisme in balans te houden. Verdere doorgroei is niet wenselijk en zou uiteindelijk desastreus zijn voor het eiland en de Texelaars. Wij willen de balans verbeteren. Dat vraagt visie (Texel als ecosysteem) en durf om op te komen voor de komende generaties Texelaars. Wij moeten goede voorouders zijn!

GroenLinks wil de groei en het effect van het toerisme op Texel beter in balans te brengen.

Luister naar onze inwoners en neem signalen serieus

Toerisme raakt Texelaars. Positief via economische kansen, het aanbod aan winkels en activiteiten of het behoud van erfgoed. Tegelijkertijd negatief, bijvoorbeeld door drukte, overlast of druk op de arbeids- en woningmarkt. Om dit scherp in het oog te houden, is het nodig om elke drie tot vijf jaar een belevingsonderzoek uit te voeren en op basis van de resultaten beleidsmaatregelen te ontwikkelen die het draagvlak voor het toerisme behouden.

Balansindicatoren vastleggen

Naast monitoring van de leefbaarheid in relatie tot toerisme, willen we een duidelijke set van indicatoren die de graadmeter vormen voor de leefbaarheidsbalans. Denk hierbij aan druk op de natuur, actuele bezettingsgraad, druktebeleving door Texelaars en toeristen, economische effecten zoals huizentekort, huizenprijzen, personeelstekort, mobiliteitsknelpunten. Deze balansindicatoren kunnen samen met de VVV worden opgesteld en onderzocht. Met dit fundament is het mogelijk aanvullend beleid te maken en zo te zorgen dat de balans blijft bewaard of zo nodig hersteld. Daarbij denken we aan: een bovengrens aan het aantal overnachtingen; een vergunningstelsel voor logies met ontbijt, zodat omwonenden een sterkere rechtspositie krijgen bij overlast; differentiatie van de toeristenbelasting (van een vast bedrag per nacht naar een percentage van de overnachtingsprijs), zodat de sterkste (toeristische) schouders de zwaarste lasten dragen en ook mensen met een kleine beurs en goedkoper verblijf op Texel vakantie kunnen blijven vieren.

Bewonersprofijt sterker invullen

GroenLinks wil dat het toerisme meerwaarde oplevert voor de Texelse gemeenschap. Wij denken hierbij aan verbetering van de kwaliteit van leven, de welvaart en het welzijn van Texelaars. Dus aan tastbare voordelen, samengevat in de term bewonersprofijt. Alleen door ervoor te zorgen dat toerisme positief bijdraagt aan onze leefomgeving, ontstaat ruimte voor (behoud van) draagvlak en betrokkenheid bij inwoners.

GroenLinks Texel ziet meerdere mogelijkheden om toeristische meerwaarde voor Texelaars vorm te geven. Bijvoorbeeld door kunst en cultuur laagdrempelig toegankelijk te maken, de Texelse museumpas uit te breiden met een cultuurdeel (zoals korting bij Artex), gratis sportvoorzieningen aan te bieden voor mensen met een lager inkomen, en te investeren in het behoud van cultureel erfgoed – zowel onder water ('de jurk') als boven water (schapenboeten).

Anderzijds zou het huidige STIFT (Stichting Toeristisch Investeringsfonds Texel) een ruimere doelstelling kunnen krijgen, waarbij initiatieven van ondernemers en inwoners worden ondersteund die bewonersprofijt bewerkstelligen. Het nieuwe verbrede STIFT zou bijvoorbeeld Texelaars een goede prijs voor hun toeristische bedrijf kunnen bieden en zo bevorderen dat dit bedrijf aan een andere Texelse ondernemer wordt verkocht of verpacht. Het is een van de mogelijkheden om verre investeringsmaatschappijen buiten de deur te houden en de regie en het profijt van de accommodaties in Texelse handen te houden!

Daarnaast wil GroenLinks Texel dat er op initiatief van de gemeente samen met ondernemers een plan komt om het bewonersprofijt vastere vorm te geven. TESO en De Krim, met hun overwegend Texelse aandeelhouders en investeringen op Texel, zijn voorbeelden die als inspiratie dienen. GroenLinks Texel denkt aan een vorm van exploitatiemaatschappij op Texelse schaal, waarbij alle Texelaars een aandeel kunnen krijgen in de toeristische exploitatie van ons eiland. Zo hebben alle Texelaars er belang bij dat het toerisme zich duurzaam ontwikkelt, met respect voor het eiland en voor de komende generaties.

De beste manier om de balans positief te maken, is door ons eiland nog aantrekkelijker te maken, waar zowel de bewoners als de toeristen van profiteren.

Texel: duurzaam toerisme

GroenLinks Texel pleit ervoor om voluit in te zetten op duurzaam toerisme en op de toeristen die komen voor de rust, de ruimte en de natuur.

Investeer in natuurinclusieve landbouw

Kleinschalige, duurzame agrarische bedrijven zijn van veel maatschappelijke waarde. Behalve voedselproducenten zijn de Texelse boeren ook beheerders van ons landschap. Als landschapsbeheerders leveren zij een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en de toeristische waarde van Texel. Wat ons betreft krijgen boeren een eerlijke vergoeding voor dit landschapsbeheer, bijvoorbeeld als ze hun dieren buiten weiden, werken met teeltvrije zones, kruidenrijk grasland, natuurvriendelijke oevers, water- en CO₂-opslag, weidevogelbeheer of landschapselementen. Zo wordt het voor boeren aantrekkelijker om meer nadruk te leggen op natuurbeheer in de bedrijfsvoering. Denk ook aan andere verdienmodellen, zoals directe verkoop, kamperen bij de boer, onderwijs en zorg op het boerenerf en de aanleg van voedselbossen. Op die manier zorgen boeren voor een verbreding van de economische pijlers van Texel. Daarbij moeten zij langjarige (pacht)contracten kunnen aangaan. En nogmaals, goede omgang met de natuur en het behoud van een levendig platteland verdient beloning.

Veilig wandelen en fietsen staat voorop

Wandelen en fietsen zijn de stilste, schoonste en meest toegankelijke vormen van mobiliteit. Toch krijgen voetgangers en fietsers onvoldoende aandacht, terwijl zij juist bepalend zijn voor de leefbaarheid, veiligheid en gezondheid van onze dorpen en het landschap ertussen. Zeker op Texel, waar rust en ruimte kernwaarden zijn, verdient langzaam verkeer een centrale plek in het beleid.

Een punt van zorg is de verkeersveiligheid voor wandelaars en fietsers op Texel: bij verkeersongevallen zijn zij verhoudingsgewijs vaak betrokken. Een oplossing is het veiliger maken van het wandel- en fietspadennetwerk, ook richting de strandlagen, en het behouden van een maximumsnelheid van 60 km/u op de verbindingswegen tussen dorpen, zeker vanwege de vele niet beveiligde fietsoversteekplaatsen. De enige uitzondering is de provinciale weg tussen de boot en Den Burg, waar 80 km/u gerechtvaardigd is.

Stiltegebieden voor de natuurliefhebbers

Het grootste deel van Texel heeft nu nog de status 'stiltegebied'. Binnenkort wijzigt, dat wil zeggen verkleint, de provincie de contouren: de nieuwe grenzen vallen samen

met de Natura 2000-gebieden. Daarnaast neemt de provincie slechts een paar instructieregels op in de Omgevingsverordening en laat zij handhaving over aan de gemeente. GroenLinks wil stevig inzetten op het monitoren van geluidsbelasting (ook van vliegtuigen), de instructies maximaal benutten en zo veel mogelijk stilte en rust handhaven in deze gebieden en daarbuiten. De hoge kwaliteit van Texels 'stiltegebieden' biedt nog onbenutte kansen om een ander, meer natuur- en milieubewust publiek te trekken, wat op zich weer een versterking van de kernwaarden betekent.

Ruimte voor evenementen

Texel biedt een breed scala aan aantrekkelijke evenementen, zoals de meierblis, markten, 'Hoera! Het is vandaag', de Texel Halve Marathon, Sompop, HavenVistijn en meer. Er is voor ieder wat wils, en zowel toeristen als Texelaars genieten volop. Wel zou het aanvragen van een vergunning eenvoudiger mogen. Voor ons is het vooral belangrijk dat evenementen voldoen aan veiligheidseisen en geen buitensporige overlast veroorzaken.

Er zijn ontwikkelingen in het toerisme die - als we er niets tegen doen - de balans de verkeerde kant doen uitslaan.

Maximaal 45.000 slaappleatsen, naleven met digitale nachtregistratie

Het aantal slaappleatsen is gemaximeerd op 45.000 bedden. Aan dit aantal houden we vast. De gemeente moet een helder beeld hebben of en in hoeverre dit maximum wordt nageleefd. Niet alleen op papier, maar juist ook in de praktijk. Daartoe moeten we meer inzicht krijgen in het exacte aantal daadwerkelijk verhuurde bedden op Texel en dat kan met behulp van een digitale nachtregistratie, de uitvoering ervan staat ook op stapel. Deze registratie geldt voor alle aanbieders en niet alleen bij de, inmiddels registratieplichtige, verstrekkers van logies met ontbijt. Bij overschrijding zijn maatregelen nodig om het beoogde peil te handhaven of terug te brengen. Hierbij valt te denken aan uitsterfconstructies, vergunningenstelsel, maximeren van aantal verhuurde nachten per jaar, beddenstop, vermindering van het aantal toegestane bedden.

Stop de uitverkoop aan partijen van ‘de overkant’

Beleggers zoeken locaties met rendement en de Nederlandse kuststrook levert geld op. De voorbeelden zijn veelzeggend: de Pelikaan is inmiddels van Van der Valk, Roompot is sinds 2020 in handen van de Amerikaanse investeringsmaatschappij KKR, die vervolgens de fusie met Landal GreenParks regelde. Verder komt de Robbenjager in handen van Laguna Beach Family Camps en de fietsverhuurtak van Van der Linde is in stappen ondergebracht bij CycleShare. Waar het wringt is dat deze beleggers geen enkele historische binding hebben met het eiland. Zo verliezen we de regie en het profijt en dat willen we niet. Het Toeristische Investeringsfonds, de vernieuwde versie van STIFT, kan mogelijk tegenwicht bieden.

Dagtoeristen betalen mee

De vele vervoersbewegingen naar en op het eiland door dagtoerisme zijn in de laatste jaren toegenomen en zorgen voor extra drukte. We maken ten eerste goed meetbaar hoeveel dagtoeristen er naar Texel komen en wij willen dat ook dagjesmensen toeristenbelasting gaan betalen. TESO en de havenmeester in Oudeschild zullen hierin een rol spelen.

Minder overlast van het toerisme door verkeers- en parkeerdrukke

Overlast door drukte wordt vooral ervaren in het verkeer, bij het parkeren en bij B&B's in woonwijken. Hier doen we iets aan met autoluwe dorpscentra en meer groen, parkeerruimte direct buiten de dorpscentra, campers weg uit de dorpscentra en bij B&B's in woonwijken handhaving van de nieuwe regels die overlast moeten beperken.

Buiten de dorpen betekent dit een goede afstemming van wandel- en fietspaden, OV en autowegen. Om mensen uit de auto te krijgen, willen wij toeristen belonen wanneer zij de auto bij de accommodatie laten staan. Dit kan als het OV voor de Texelaar en de toerist (bijna) gratis is, de bereikbaarheid van alle dorpen met het OV verbetert en in elk dorp een hub, in samenhang met fiets- en wandelroutes, waarbij de wachttijd bij de verschillende opstapplaatsen verbetert en je zowel wandelend als op de fiets makkelijk een overstap op OV kunt maken.

Touringcars beperken

Er komen steeds meer touringcars die een dagje over het eiland rijden. Voor touringcars worden bepaalde gebieden en routes afgesloten (denk bijvoorbeeld aan het Hoge Berggebied).

Cruiseschepen horen niet in de Waddenzee

Sinds enkele jaren zien wij het nieuwe fenomeen van cruiseschepen die in de Waddenzee bij Oudeschild voor anker gaan en met eigen vaartuigen hun passagiers naar gereedstaande bussen op de haven brengen. GroenLinks Texel vindt dit om meerdere redenen geen goede ontwikkeling, die echter moeilijk is tegen te gaan. Wel kan dit volgens de rechter worden aangemerkt als het bieden van gelegenheid tot verblijf waarop het heffen van toeristen- of gemakkelijksbelasting mogelijk is. GroenLinks Texel pleit ervoor dit daadwerkelijk te doen en alles in het werk te stellen om cruiseschepen uit de Waddenzee weg te houden.

Overlast funvoertuigen aanpakken

De lokale verhuur van funvoertuigen op Texel wordt afgebouwd. Behalve verkeershinder veroorzaken dit soort motoren stank en luchtverontreiniging. Ook groepen die zich verplaatsen met quads, tuk-tuks en elektrische steps, scootersteps en Segway-achtige voertuigen worden vaak (mede door asociaal groepsgedrag) als hinderlijk ervaren. Waar nodig weren we dit soort voertuigen en zeker in de dorpskernen.

Onze actiepunten toerisme en leefbaarheid in balans:

- Balansindicatoren voor Texel ontwikkelen, in gezamenlijkheid, en elke drie tot vijf jaar een belevingsonderzoek om de effecten van toerisme te monitoren en hierop beleidsmaatregelen te ontwikkelen;
- Inzetten op bewonersprofijt van toerisme: zorgen dat toerisme niet alleen goed is voor bezoekers, maar ook bijdraagt aan meer kwaliteit van leven, welvaart

en welzijn voor Texelaars, onder andere door alle Texelaars aandeelhouder te maken van een toeristische exploitatiemaatschappij;

- Bied boeren een eerlijke vergoeding voor landschapsbeheer en natuur inclusieve landbouw en stimuleer andere verdienmodellen zoals directe verkoop en kamperen bij de boer;
- Verbeter de verkeersveiligheid voor wandelaars en fietsers door het wandel- en fietspadennetwerk veiliger te maken;
- Monitor en handhaaf de geluidsbelasting in stiltegebieden en benut de kansen om een meer natuur- en milieubewust publiek aan te trekken;
- Wij maken het aanvragen van evenementenvergunningen eenvoudiger, zonder concessies te doen aan veiligheid en het beperken van overlast voor omwonenden;
- Start met de digitale nachtregistratie om het aantal daadwerkelijk verhuurde bedden te monitoren en het zicht op toeristenbelasting te verbeteren;
- Differentieer de toeristenbelasting gebaseerd op een percentage van de overnachtingskosten, zodat ook mensen met een kleine beurs op Texel vakantie kunnen blijven vieren;
- Hef ook toeristenbelasting voor dagtoerisme;
- Ontwikkel beleid om de verkoop van Texelse bedrijven aan 'overkantse' partijen te beperken en behoud de regie op het eiland;
- Maak dorpscentra autoluw, met goed in het landschap ingepaste parkeerplaatsen buiten de dorpscentra, weer campers en touringcars uit de dorpen en regulier B&B's in woonwijken;
- Beperk de lokale verhuur van funvoertuigen, sluit bepaalde gebieden en routes af voor touringcars en laat geen cruiseschepen toe in de Waddenzee.

Landbouw, natuur en biodiversiteit

Een mooi, gezond en toekomstbestendig waddeneiland

Denk je aan Texel, dan denk je aan rust, ruimte, en een prachtig landschap met duinen, strand en bos, omringd door Noordzee en Waddenzee, rijk aan vogels. Maar ons eiland staat onder druk. De landbouw wordt grootschaliger, we merken nu al de gevolgen van klimaatverandering, en het toerisme neemt toe. Daardoor staan onze natuur, het milieu, en de leefbaarheid onder druk. Zuinig zijn op ons eiland vraagt een goede balans tussen natuur, landbouw, economie en landschap.

GroenLinks Texel wil een evenwichtig beleid, dat zorgt voor een leefbaar eiland, met behoud van onze natuur en een gezonde leefomgeving. Duurzame landbouw op Texel vraagt om inzet van alle betrokkenen. Dat doen we samen, want de kracht van het Texels collectief is groot. Het gaat immers om gemeenschappelijke, integraal afgewogen doelen, met zicht op een gunstig economisch perspectief en werkgelegenheid voor toekomstige Texelse generaties boeren. Achtereenvolgens komen aan bod: duurzame landbouw en biodiversiteit en natuur- en landschapsbeheer.

Duurzame landbouw

Boeren spelen een belangrijke rol in het behoud van het landschap en de verschillende planten- en diersoorten (biodiversiteit). De huidige intensieve landbouw staat onder druk. Schaalvergroting en een verdergaande afname van het aantal boeren veranderen niet alleen de economie, maar ook het landschap en de biodiversiteit. We zien steeds duidelijker dat deze manier van produceren tegen grenzen aanloopt, de omschakeling komt hoe dan ook. Voor onze boeren geeft dit

naast bedreigingen ook kansen: zij zijn de specialisten in het beheer van de buitenruimte.

GroenLinks Texel kiest voor een duurzame landbouw waarmee boeren een eerlijk inkomen kunnen verdienen, met respect voor de natuur, en waar de boeren de graag geziene landschapsbeheerders zijn.

Stimuleer innovatie en omschakeling

De transitie naar een nieuwe vorm van landbouw vereist veel van de huidige en toekomstige generatie boeren. Het nationale en het provinciale landbouwbeleid spelen een grote rol, maar als 'landbouwgemeente' willen we die omschakeling waar mogelijk ondersteunen. Bijvoorbeeld door innovatieve projecten een positief zetje te geven met gemeentelijk budget en expertise.

Op Texel is de gemiddelde leeftijd van boeren ruim boven de 60 jaar. GroenLinks wil stimuleren dat deze generatie met haar ervaring jonge boeren kan meehelpen aan oplossingen voor de vragen die gepaard gaan met de transitie in de agrarische sector.

Versterk verdienmogelijkheden boerenbedrijf

Het Texelse platteland vervult een belangrijke rol bij onderwerpen als waterbeheer, biodiversiteit, landschapsbeleving, nest- en foerageergelegenheid voor vogels en dergelijke. Bij een levendig landschap horen ook koeien en schapen die buiten lopen, evenals stroteelt en stimulering van andere gewassen zoals boekweit, kikkererwten en dergelijke. De maatschappelijke waarde die boeren daarmee creëren wordt maar ten dele vergoed, nu vooral via het Agrarisch Natuurbeheer van de Lieuw, terwijl we er met zijn allen wel van profiteren.

Willen we die rol van het platteland versterken, dan zal daar ook een eerlijker en meer gegarandeerde betaling tegenover moeten staan, denk aan vergoedingen voor teeltvrije zones, kruidenrijk grasland en weidevogelbeheer.

Verbreding van het verdienmodel van onze boeren willen we ook mogelijk maken door het platteland sterker te verbinden met de Texelse samenleving als geheel.

Denk aan directe verkoop van Texelse producten aan consumenten, de toeristische

sector en onderwijs- en zorginstellingen. Of aan productverwerking op het erf of elders op Texel, goed voor toegevoegde waarde en lokale werkgelegenheid.

Landbouwgrond inbedden in zijn omgeving

De activiteiten op landbouwgrond hebben directe invloed op nabijgelegen percelen met een andere bestemming, denk aan natuur- en woongebieden. We moeten dus rekening houden met elkaar.

Op dit ogenblik kent Texel delen van het eiland waar er een harde grens is tussen landbouw- en natuurgebied. Voor beide is dat niet goed, en zeker niet voor landschappelijke aantrekkelijkheid. Daarom willen we op die plekken overgangszones, waar landbouw en natuur geleidelijk in elkaar over gaan. In die overgangszones is natuurinclusieve landbouw de norm.

Landbouwgif terugdringen

Zolang het wettelijk is toegestaan, hebben we op Texel te 'dealen' met het gebruik van landbouwgif. Maar we moeten daar wel paal en perk aan stellen wanneer het gebruik ervan de nabijgelegen percelen schade toebrengt. We willen het beleid ten aanzien van spuitzones herzien, waarbij het voorzorgsbeginsel leidend is. Nabij gevoelige objecten (scholen, woon-, sport-, natuur-, recreatie- en waterwingebieden) moet de teler zich houden aan spuitvrije zones conform recente jurisprudentie en aantonen dat er geen nadelige effecten zullen zijn.

Bredere bestemming en pachtovereenkomsten

Waar het beheer van landbouwgrond aantoonbaar bijdraagt aan biodiversiteit, waterbeheer of klimaatadaptatie, heeft dat consequenties voor de agrarische bestemming van het gebied. GroenLinks wil voor dit doel de bestemming verbreden of aanpassen. We moeten voorkomen dat regels die zijn toegespitst op het traditionele landbouwbedrijf vernieuwing in de weg gaat zitten. Die aanpassing moet wel zorgvuldig en in overleg, met oog op een toekomstbestendig platteland.

Texel heeft grond in gemeentelijk bezit. We willen die inzetten voor maatschappelijk belang, waarbij inspanningen voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en zoetwatermanagement leidend zijn.

De pachtcontracten die bij die gronden horen moeten dit gebruik stimuleren, en dat kan door ze langjarig af te sluiten. De boer weet dan welke ruimte er is om met het

bedrijf aan de slag te gaan. We leggen wel vast dat op gemeentelijke gronden het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen sterk vermindert.

Onze actiepunten duurzame landbouw:

- We gaan boeren ondersteunen als zij toekomstbestendig en duurzaam willen werken;
- Waar we landschap en biodiversiteit belangrijk vinden en boeren een rol hebben in het beheer van landschap en waterhuishouding, moeten ze voor die geleverde diensten ook worden betaald;
- We ondersteunen natuurinclusieve landbouw op Texel en willen bijdragen aan een eerlijke vergoeding voor landschapsbeheer, zoals teeltvrije zones, kruidenrijk grasland en weidevogelbeheer;
- We ondersteunen innovatie in de beginfase met gemeentelijk budget en expertise;
- We willen een levendig platteland. We ondersteunen nieuwe verdienmodellen bijvoorbeeld directe verkoop van Texelse producten en productverwerking op het erf of elders op Texel;
- We zetten in op overgangszones tussen 'harde' natuurgebieden en 'harde' agrarische gebieden. In deze overgangszones is natuurinclusieve landbouw de norm;
- Het beleid ten aanzien van spuitzones wordt herzien, waarbij het voorzorgsbeginsel leidend is;
- Waar het beheer aantoonbaar bijdraagt aan biodiversiteit, waterbeheer of klimaatadaptatie, zal de agrarische bestemming worden verbreed of aangepast;
- Standaard worden nieuwe (pacht)regels langjarig en duurzaam. Langjarige contracten met boeren stimuleren inspanningen voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en zoetwatermanagement.

Biodiversiteit, landschaps-, natuur- en waterbeheer

Grote diversiteit aan planten en dieren komt de leefbaarheid en de kwaliteit van de natuur ten goede. Het maakt ecosystemen robuuster, veerkrachtiger en minder kwetsbaar voor ziekten en invasieve soorten. Biodiversiteit is ook essentieel voor klimaatadaptatie: groene zones houden water vast, zorgen voor verkoeling en beperken de effecten van droogte. Natuur met een hoge biodiversiteit heeft dus een direct effect op de leefomgeving en maakt Texel aantrekkelijk en gezond. Bovendien is natuur een belangrijke aantrekkingskracht voor toeristen, zo blijkt uit de toeristenmonitor van de VVV.

Natuur gedijt het beste waar natuurlijke processen de vrije hand hebben. En daar schort het aan. Zo is de kwaliteit van ons oppervlaktewater niet goed, zijn grenzen tussen natuurgebied en landbouwgebruik te hard, is er stikstofoverlast vanuit zee, verandert het klimaat, hebben we te maken met periodes van langdurige droogte en zo meer. De natuur op Texel is kwetsbaar (bron: *Ecologische Autoriteit*, 2024). Er valt dus het nodige te doen om de biodiversiteit op orde te brengen.

Versterk de natuur

We zetten in op verbetering van de biodiversiteit, zowel in de natuurgebieden als daarbuiten. In de natuurgebieden spelen de beheerders een doorslaggevende rol, waarbij biodiversiteit en versterking van de vaak unieke natuur centraal staat. Waar gemeentelijk beleid aan dat werk kan bijdragen wil GroenLinks dat volop steunen. We stimuleren biologische landbouw, minder gebruik van bestrijdingsmiddelen, het creëren van bloemrijke bermen, en het beschermen van weidevogels en kweldergebieden. Daarnaast maken we werk van de eerdergenoemde basisindicatoren: wat is de stand van de natuur in relatie tot het (toeristische) genot ervan.

Benut de Texelse kennis

Op Texel is veel kennis aanwezig. Denk aan expertise binnen LTO, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, het Nederlands Instituut voor Onderzoek der

Zee, bij ecologen, vogelaars, biologen, de agrarische natuurvereniging De Lieuw en diverse vrijwilligersgroepen die zich bezighouden met vogels, bomen, planten en insecten. Deze kennis moeten we optimaal benutten om de gestelde doelen te behalen door kennis te delen, belangen af te stemmen en gezamenlijke acties en plannen effectief uit te voeren.

Water is de primaire bron

De kwaliteit van het oppervlaktewater is niet goed, en we hebben te maken met op het ene moment wateroverlast en weer het andere een groot zoetwatertekort.

Bovendien zal zeespiegelstijging leiden tot meer zoute kwel in onze landbouwpolders.

De waterkwaliteit op ons eiland moet gaan voldoen aan de wettelijke eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Nederlandse Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Voor terreinbeheerders is dat een maatschappelijke plicht.

We pakken droogte en watertekorten aan door water langer vast te houden door bijvoorbeeld opslag van water en de aanleg van wadi's en sloten in woonwijken. Bij het waterbeheer hanteren we het uitgangspunt dat waterpeil past bij het bodem- en watersysteem. De verantwoordelijkheid voor het waterbeheer ligt slechts ten dele bij de gemeente. Wel kan de gemeente een regierol vervullen. Het gaat daarbij om het bewaken van het gezamenlijk belang en is gericht op het behalen van beleidsdoelen. Met de 'Watertafel' is hiermee een begin gemaakt; dat is een goed voorbeeld van het benutten van kennis en ervaring en processturing.

Met de ruilverkaveling van de jaren '60 van de vorige eeuw is veel van de groenblauwe dooradering van het landschap verdwenen, denk aan houtwallen, heggen, sloten, natuurlijke oevers. Herstel ervan zal het cultuurlandschap verrijken en is goed voor de biodiversiteit. In de Handreiking Groenblauwe dooradering (mei 2024, Ministerie van VRO) is het doel 10% groenblauwe dooradering (2050) opgenomen waarvan de helft van de opgave in 2030 is gerealiseerd. We spelen hier zo veel mogelijk op in met het groen- en waterbeheer op gemeentelijk niveau.

Texel vergroenen

We koesteren het open landschap van ons eiland, tegelijk zijn er genoeg plekken waar bomen en heggen het landschap markeren. Het klimaat, biodiversiteit en dieren

(zowel in de agrarische sector als daarbuiten) hebben daar baat bij, en daarom wil GroenLinks meer bomen en heggen. We herstellen kenmerkende landschapselementen (knotwilgen, tuunwallen, kolken), leggen houtwallen aan en planten bomen en heesters, en dan wel met streekeigen soorten.

De gemeente heeft met haar Groenbeleid een eigen rol. Biodiversiteit staat daarbij voorop, we willen een Groen Beleidsplan waarin de groene en blauwe infrastructuur op elkaar zijn afgestemd en geïntegreerd. De gemeente maakt ook financiële middelen vrij om daarmee aan de slag te gaan. In het Groen Beleidsplan komt ook aandacht voor adaptief maaibeleid van bermen en onderhoud van slootkanten.

De Waddenzee is ons geschenk

De Waddenzee is werelderfgoed en van onschatbare waarde voor natuur en klimaat. GroenLinks Texel stelt zich actief op als hoeder van dit unieke gebied. We werken samen met de provincie, het rijk en natuurorganisaties om ecologische kwaliteit en kleinschalig historisch medegebruik te beschermen. Daarbij spreekt GroenLinks Texel zich nadrukkelijk uit tegen gaswinning en grootschalige verstorende activiteiten, zoals cruiseschepen. GroenLinks Texel voert een actieve lobby bij de provincie en het rijk om het Waddengebied te behouden voor toekomstige generaties.

Jacht beperken, plaagbeheer blijft

Texel is het vogeleiland bij uitstek, het is een van de parels die ons eiland doet glanzen. Mede door het landbouwgebruik hebben we te maken met enorme aantallen ganzen, die door hun gedrag niet alleen boeren benadelen, maar ook de natuurgebieden aantasten.

Momenteel wordt die overlast 'beheersbaar' gemaakt door jacht, GroenLinks wil zich inzetten om met alle betrokkenen meer natuurlijke en diervriendelijke oplossingen te bedenken, denk aan preventieve maatregelen en ecologisch beheer die de natuur versterken en bijdragen aan biodiversiteit. Op gronden in eigendom van de gemeente willen we de jacht verbieden.

Plaagdierbestrijding is een ander verhaal. Het blijft een taak van de gemeente om bijvoorbeeld de rattenpopulatie in toom te houden, daar waar de volksgezondheid en de veiligheid in het gedrang komen.

Onze actiepunten biodiversiteit, landschaps-, natuur- en waterbeheer:

- We willen een ambitieus beleid om de biodiversiteit op orde te brengen, zowel binnen als buiten beschermde natuurgebieden;
- Wij zetten in op maximale variëteit aan soorten, ecosystemen en landschappen die zich kunnen aanpassen aan de klimaatverandering. We stimuleren biologische landbouw, minder gebruik van bestrijdingsmiddelen, het creëren van bloemrijke bermen, en het beschermen van weidevogels en kweldergebieden;
- We willen de natuurkennis op Texel optimaal benutten voor bovengenoemde doelen. Hiervoor worden ‘overlegtafels’ opgezet;
- De waterkwaliteit moet minimaal voldoen aan de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Nederlandse Besluit Kwaliteit Leefomgeving;
- We pakken droogte en watertekorten aan door water langer vast te houden door bijvoorbeeld opslag van water en de aanleg van wadi’s, kolken en sloten;
- Het groen- en waterbeheer van de gemeente speelt in op de groenblauwe dooradering van het landschap;
- We willen dat de gemeente de groene en blauwe infrastructuur op elkaar afstemt en integreert. Hierin krijgt onder andere aandacht adaptief maaibeeld van bermen en onderhoud van slootkanten;
- We herstellen kenmerkende landschapselementen (knotwilgen, tuunwallen, kolken), leggen houtwallen aan en planten bomen. Het gemeentelijk aanplantbeleid in het buitengebied is gebaseerd op uitsluitend streekeigen aanplant van bomen en heesters;
- Samen met natuurorganisaties en de Faunabeheereenheid werken we aan alternatieven voor jacht, zoals preventieve maatregelen en ecologisch beheer, die de natuur versterken en bijdragen aan biodiversiteit;
- Noodzakelijke plaagdierbestrijding, zoals bij ratten, blijft een taak van de gemeente in het belang van volksgezondheid en veiligheid.

Inkomen, wonen en lokale democratie

Een sociaal en veerkrachtig Texel

Texel is een relatief kleine gemeenschap met veel verbondenheid. Voor ons welbevinden zijn werk en inkomen belangrijk, een gepaste woning, goede gezondheidszorg en onderwijs, mogelijkheden voor sport en cultuur, inburgering van onze nieuwkomers, betrokkenheid bij alles wat er aan initiatieven en veranderingen gebeurt, met name door het gemeentebestuur. Dit alles vormt het maatschappelijke weefsel waarin we ons als Texelaars kunnen welbevinden. Dat weefsel vereist onderhoud en vernieuwing, altijd verandert er wel iets: de samenstelling van onze bevolking (vergrijzing), inwoners hebben nieuwe verwachtingen en verlangens en zo meer. Er is dus werk aan de winkel. Achtereenvolgens komen aan bod: sociaal domein, woningbouw, veiligheid en weerbaarheid en lokale democratie en media.

Sociaal domein

Het sociale domein omvat terreinen als bijstand, participatie, jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning, gezondheid, sport, cultuur, onderwijs en inburgering. Veel taken zijn wettelijk bepaald, maar de gemeente heeft deels beleidsvrijheid om een eigen Texels accent te geven. GroenLinks wil deze ruimte maximaal benutten.

Passende zorg dichtbij

Het is belangrijk dat wetten, regels en hulp goed op elkaar zijn afgestemd en aansluiten bij de specifieke situatie op Texel. De bedoeling van de regels staat centraal, niet de letterlijke uitleg. GroenLinks zet zich in voor een integrale aanpak, zodat huishoudens die tegen meerdere problemen aanlopen effectief worden geholpen. Continuïteit van hulpverleners is hierbij essentieel: casemanagers krijgen langdurige contracten om wisselingen te voorkomen. Ondersteuning moet laagdrempelig en passend zijn, met de inwoner of het huishouden centraal.

Onnodige herhaling wordt voorkomen en er is ruimte voor maatwerk, waarbij niet alleen tegenslagen en moeilijkheden, maar vooral mogelijkheden van mensen tellen.

Samenwerking

In het Sociaal Domein werkt de gemeente zoveel mogelijk samen met de Texelse samenleving. Wat inwoners, verenigingen of organisaties zelf kunnen, laten we aan hen over. De gemeente doet alleen wat haar wettelijke taak is of wat zij duidelijk beter kan uitvoeren. Zo stimuleren we zelfredzaamheid en gaan we zorgvuldig om met gemeenschapsgeld.

Beleg dus zo veel mogelijk van het sociale werk bij of via Texels Welzijn, Het Huis van Ontwikkeling, Young4Ever, Kerngezond Texel, HR Netwerk Texel, Texelgezinnen en dergelijke organisaties. Zo wordt maximaal gebruikgemaakt van initiatieven van lokale organisaties en ondernemers. GroenLinks stimuleert de samenwerking tussen vrijwilligersorganisaties, beroepskrachten en de gemeente, zoals bijvoorbeeld gebeurt in de Alliantie Vrijwillige Schuldhulp (AVS). Hierbij stelt de gemeente uiteraard wel randvoorwaarden wat betreft kwaliteit en continuïteit. Dit vraagt specifieke ambtelijke kwaliteiten die de gemeentelijke organisatie in huis moet hebben en houden.

Ondersteun initiatieven die de gemeenschap versterken

GroenLinks Texel wil dat initiatieven als het Gezondheidsplein en -centrum, 'Hoera! Het is vandaag', coöperatie Kerngezond Texel (met het programma 'Gezond Texel 2030') en zorgvereniging 'Texel Samen Beter' meer steun en ruimte krijgen van de gemeente. Deze initiatieven tonen de kracht van de Texelse samenleving wanneer inwoners, professionals en organisaties samen verantwoordelijkheid nemen voor gezondheid en welzijn. GroenLinks wil dat de gemeente deze betrokkenheid niet alleen waardeert, maar ook actief faciliteert. Dit geldt ook voor andere initiatieven, zoals coöperatie TexelEnergie en Gebiedscoöperatie De Hoge Berg.

Voor iedereen

Iedereen is welkom in de Texelse samenleving, dat geldt ook voor groepen waarvoor dat in onze samenleving minder vanzelfsprekend is: migranten, inwoners die zich identificeren met LHBTIQ+, mensen met een beperking. Solidariteit en

medemenselijkheid is onze basis. Tegelijkertijd verwachten we van ieder inzet naar vermogen om de Texelse samenleving veerkrachtig te houden.

Een kansrijke start

GroenLinks wil dat Texelse kinderen gezond, veilig en met gelijke kansen opgroeien. Dit begint bij toegankelijke en kwalitatief goede geboortezorg op het eiland. Gezien het tekort aan kraamzorg en de opvolging van verloskundigen steunt GroenLinks de nieuwe organisatie 'Geboortezorg Texel'.

Een sterke keten van zorg – van zwangerschap tot opvoedondersteuning – is essentieel, zeker nu de GGD vanaf 2026 bezuinigt op preventie. GroenLinks wil dat het programma *Kansrijke Start* in Noord-Holland-Noord van de grond komt en wordt verbonden met de geboortezorg op Texel.

De gemeente moet samen met zorgaanbieders en verzekeraars voldoende professionals aantrekken en behouden. Ook is het belangrijk dat Texel bij Rijk en provincie blijft lobbyen voor structurele ondersteuning. Op Texel mag het krijgen van een kind geen onzekerheid of ongelijkheid betekenen. Opgroeien en geboren worden als Texelaar is iets dat je uniek maakt, en met de juiste begeleiding bijna een voorrecht.

Opgroeien in een kansrijke omgeving

Het creëren van een positieve leefomgeving voor jongeren, waarin zij gezond, veilig en kansrijk opgroeien en het gebruik van verslavende middelen wordt voorkomen, is al jaren een speerpunt van de gemeente. Het programma 'Opgroeien in een Kansrijke Omgeving' (OKO), gebaseerd op het succesvolle IJlandse preventiemodel, blijft voor GroenLinks Texel een goed voorbeeld voor de komende jaren. De aanpak richt zich op het versterken van beschermende factoren, zoals een veilige thuissituatie, positieve vrijetijdsbesteding en maatwerk op basis van de behoeften van jongeren.

GroenLinks stelt kinderen en hun ouders/verzorgers centraal en zorgt dat de gemeente voldoende middelen beschikbaar stelt, met extra aandacht voor kinderen en jongeren die hulp nodig hebben of een beperking hebben. Wij pleten voor (bijna)

gratis toegang tot sport- en cultuurvoorzieningen, minimaal één inclusieve samenspeeltuin, en een integrale aanpak van suicidepreventie.

Ouderen centraal in ouderenzorg

De ouderenzorg op Texel staat onder druk vanwege de vergrijzing: 21% van onze bevolking is 75 jaar of ouder, tegenover 15% landelijk. Dit vraagt om meer aandacht voor vergrijzing, eenzaamheid en dementie. Tegelijkertijd kan de wijkverpleging de zorgvraag nauwelijks aan, is er druk op de nachtzorg in het hospice, zijn ziekenkamers in De Gollards gesloten door personeelstekort en gaan ouderen voor acute zorg vaak naar het vasteland. Ouderen verdwalen in een web van regelingen en vervolgens is de kans op een wachtlijst groot.

De gemeente zet daarom in op zelfredzaamheid, mantelzorg, ontmoeting en het vergroten van woongemak. Het Uitvoeringsprogramma Sociaal Domein Ouderen 2024–2027 biedt handvatten, maar er is meer nodig! GroenLinks wil maximale ondersteuning van belangrijke partners zoals de zorgsector, Texels Welzijn, Kern Gezond Texel en vrijwilligers. Daarnaast zijn vertrouwen en continuïteit essentieel: vaste zorgteams en zo min mogelijk flexwerkers. Om te voorkomen dat zorgmedewerkers overstappen naar de toeristische sector, zetten wij in op betere arbeidsvoorwaarden, meer zekerheid en zeggenschap, en gecombineerde banen (zorg en toerisme).

Verder willen wij regels en financiering vereenvoudigen en beter op elkaar afstemmen, bij voorkeur 'op sien Tessels'. Verpleegkundigen en casemanagers krijgen een centrale rol, specialisten springen bij complexe zorg bij en de huisarts wordt ontlast. Kennis over dementie wordt vergroot en er wordt gewerkt aan een dementievriendelijk Texel en tot slot zijn er voldoende verpleeghuisplekken op het eiland. GroenLinks wil de ouderenzorg op Texel in al haar facetten optimaliseren en behouden, zodat onze ouderen waardig ouder kunnen worden op hun eigen eiland.

Onze actiepunten sociaal en gezond Texel:

- Waar mogelijk sociaal beleid met een Texels accent. Benut maximaal de beleidsvrijheid die de gemeente wettelijk heeft;

- Passende zorg dichtbij voor iedereen die het nodig heeft. De bedoeling van de regels staat centraal, niet de letterlijke uitleg. Zorg dat huishoudens die tegen meerdere problemen aanlopen niet verstrikt raken tussen de schotten van elke afzonderlijke regeling, maar biedt effectieve hulp door een integrale aanpak. Continuïteit van hulpverleners is hierbij essentieel;
- Maximale samenwerking met en van Texelse organisaties binnen het Sociale Domein. Wat inwoners, verenigingen of organisaties zelf kunnen, laten we aan hen over. Hierbij stelt de gemeente uiteraard wel randvoorwaarden wat betreft kwaliteit en continuïteit;
- We ondersteunen initiatieven die de Texelse gemeenschap versterken. Waar inwoners, professionals en organisaties samen verantwoordelijkheid nemen voor gezondheid en welzijn tonen ze de kracht van de Texelse samenleving. GroenLinks wil dat de gemeente deze betrokkenheid niet alleen waardeert en ook actief faciliteert;
- Iedereen is welkom en voelt zich veilig op Texel. Dat geldt ook voor groepen waarvoor dat in onze samenleving minder vanzelfsprekend is. Tegelijkertijd verwachten we van ieder inzet naar vermogen om de Texelse samenleving veerkrachtig te houden;
- Inzetten op behoud van geboorte- en verloskundige zorg op Texel. Dat vraagt extra inspanningen: de gemeente moet samen met zorgaanbieders en verzekeraars voldoende professionals aantrekken en behouden;
- Alle kinderen op Texel een kansrijke start, groei en opvoeding. Een veilige thuissituatie, goed onderwijs, positieve vrijetijdsbesteding en maatwerk op basis van de behoeften van jongeren spelen daarbij een sleutelrol. Wij pleiten voor (bijna) gratis toegang tot sport- en cultuurvoorzieningen en minimaal één inclusieve samenspeeltuin;
- Op Texel kun je levensloopbestendig ouderen tot aan je overlijden. Dat kan door wonen en zorg te combineren, bijvoorbeeld in knarrenhofjes, meer-generatiewoningen en mantelzorgwoningen. GroenLinks ondersteunt verschillende manieren om extra woningen te realiseren, dus ook particuliere initiatieven en het splitsen van bestaande woningen.

Betaalbare en passende woningbouw

Wonen is een primaire levensbehoefte, GroenLinks ziet het als een belangrijke taak van de gemeente om te zorgen dat iedereen een woning heeft die past bij zijn/haar behoeften en levensstijl: Texel heeft een bevolking die relatief minder inkomen heeft dan gemiddeld op het vasteland. De afgelopen vier jaar zijn veel nieuwe woningen gerealiseerd, waarbij we met onze coalitiepartners hebben gezorgd dat die ook betaalbaar is door inzet van gemeentelijke financiën.

Een ander aspect is dat woningen niet altijd goed passen bij de behoefte van de bewoner. Zo zijn er nogal wat situaties waarbij alleenstaande ouderen wonen in een ruime gezinswoning. Er is dus een woningaanbod nodig dat past bij de behoefte, en daar is een aantal bouwplannen een eerste begin mee gemaakt, en dat moet verder met meer creativiteit.

Betaalbaarheid en comfort van de woning wordt mede bepaald door de wijze waarop die is gebouwd. Daarvoor gelden landelijke regels, Maar we vinden het bij Texel horen om ook te letten op zaken als groene daken en nestvoorzieningen. En, met het oog op ons waterbeheer, goed geregelde wateropvang door in nieuwe buurten hemel- en rioolwater te scheiden – de gemeente werkt daar in de bestaande bebouwing nu al aan – en waar nodig opvangplekken voor regenwater (wadi's).

Betaalbaar, duurzaam en passend wonen zijn voor GroenLinks de sleutelwoorden.

Extra woningen, levensloopbestendig

De woningmarkt op Texel is volop in beweging. In de afgelopen raadsperiode is de huisvesting voor jong en oud in bijna alle dorpen verbeterd, maar er blijft werk aan de winkel. GroenLinks stimuleert doorstroming naar passende woningen en langer zelfstandig wonen en streeft naar minimaal 30% sociale huurwoningen, onder het motto 'blijvend betaalbaar en beschikbaar'.

Voor ouderen wil GroenLinks meer levensloopbestendige woningen realiseren, waar wonen en zorg te combineren zijn. Denk aan knarrenhofjes, meer-generatiewoningen en mantelzorgwoningen. GroenLinks ondersteunt verschillende manieren om extra

woningen te realiseren, zoals particuliere initiatieven en het splitsen van bestaande woningen. Ook willen we leegstand strenger aanpakken.

Permanente bewoning van recreatiewoningen ziet GroenLinks Texel niet als oplossing; deze kunnen wel tijdelijk worden ingezet voor bijvoorbeeld spoedzoekers of seizoenswerkers.

Tot slot vindt GroenLinks het belangrijk om de woonbehoefte continu te monitoren, zodat per dorp flexibel kan worden ingespeeld op veranderingen, samen met inwoners en andere belanghebbenden.

Duurzaam bouwen

GroenLinks Texel wil dat nieuwbouw en renovatie op het eiland zo duurzaam en natuur inclusief mogelijk worden uitgevoerd. Voor sociale huurwoningen geldt minimaal de norm Bijna Energie Neutraal Bouwen (BENG), en waar mogelijk nul-op-de-meter. Ook bij renovaties zijn duurzame, energiezuinige en natuur inclusieve maatregelen, zoals groene daken, nestvoorzieningen en wateropvang, de standaard. De gemeente stelt BENG als norm voor alle nieuwbouw en stimuleert particuliere renovaties met subsidies, voorlichting en goede voorbeelden. Koplopers krijgen experimenteerruimte en de gemeente lobbyt voor meer beleidsruimte als landelijke regels belemmerend zijn.

Landschappelijk inpassen

GroenLinks Texel wil dat woningbouw zoveel mogelijk binnen de dorpsgrenzen plaatsvindt, zonder dat dit ten koste gaat van het groen in de dorpen. Buiten de dorpen staan we alleen beperkte bouw toe, bijvoorbeeld aan de randen van dorpen of op boerenerven, mits dit zorgvuldig en landschappelijk wordt ingepast. Hoogbouw van vier verdiepingen past volgens ons niet in het Texelse landschap of binnen de dorpskernen; dit doet afbreuk aan het straatbeeld en het karakter van Texel. Voor GroenLinks is woningbouw altijd maatwerk. Bij het verlenen van bouwvergunningen houden we rekening met de landschappelijke inpassing van woningen, ook bij bouw op agrarische percelen en boerenerven.

Speciale aandachtsgroepen

GroenLinks Texel wil huisvesting voor speciale doelgroepen stimuleren. Dit betreft onder andere Skaeve Huse en ankerplaatsen voor mensen die overlast veroorzaken, tijdelijke huisvesting voor seizoenpersoneel, en ondersteuning van collectieve projecten (CPO) voor jongeren en starters. Wij benadrukken het belang van goede huisvesting voor migranten en steunen de spreidingswet, zodat er voldoende asielopvangplekken op Texel zijn. Daarom willen we dat de gemeente haar grondpositie versterkt, zodat er in de toekomst ruimte is voor extra woningen voor deze doelgroepen.

Huisvestingsverordening

GroenLinks Texel is positief over de nieuwe huisvestingsverordening die in februari 2026 ingaat. Hierbij letten we vooral op twee punten: het maximum van vijf woningen per jaar voor mensen met essentiële beroepen en de koopprijsgrens (maximaal € 600.000, gekoppeld aan de WOZ-waarde) om de woningmarkt voor Texelaars te beschermen. Schaarse woningen moeten beschikbaar blijven voor mensen die maatschappelijk of economisch aan Texel zijn gebonden. GroenLinks wil een urgentieregeling voor essentiële beroepen, met de mogelijkheid om het aantal toegewezen woningen te verhogen. De effectiviteit van de koopprijsgrens wordt gemonitord en indien nodig aangepast.

Onze actiepunten betaalbare en passende woningbouw:

- Elke Texelaar betaalbare en geschikte huisvesting binnen twee jaar. We stimuleren doorstroming naar passende woningen en langer zelfstandig wonen en streven naar minimaal 30% sociale huurwoningen, onder het motto 'blijvend betaalbaar en beschikbaar';
- Texel bouwt en renoveert duurzaam en inclusief, op z'n minst volgens BENG en liever nul-op-de-meter. Goed geïsoleerde woningen bieden comfort, zijn goed voor het milieu en verlagen de energiekosten voor de bewoner;
- De gemeente versterkt haar grondpositie;

- Nieuwe bouwlocaties vinden we in de dorpen, niet ten koste van bestaand groen, en aan de rand van de dorpen, landschappelijk mooi ingepast;
- Er is ruimte voor huisvesting van speciale groepen, we werken mee aan de spreidingswet voor asielzoekers;
- We monitoren de effecten van de nieuwe huisvestingsverordening.

Veiligheid en weerbaarheid

GroenLinks Texel zet zich in voor een veilige en inclusieve gemeenschap door grensoverschrijdend (seksueel) gedrag en geweld aan te pakken. We bevorderen preventie via educatie en voorlichtingsprogramma's op scholen, tijdens evenementen en in uitgaanscentra. Professionals krijgen trainingen om signalen van grensoverschrijdend gedrag te herkennen en adequaat te handelen. Slachtoffers krijgen laagdrempelige toegang tot hulpverlening en opvang. GroenLinks wil de samenwerking tussen hulpverleningsinstanties, politie en justitie versterken en een cultuur van openheid en respect bevorderen. Initiatieven die bijdragen aan een veilige en inclusieve samenleving worden ondersteund, zodat iedereen zich veilig en gewaardeerd voelt.

GroenLinks Texel streeft naar een veilige en toegankelijke kustlijn door de strandbewaking te verbeteren. Dit kan door het versterken van de samenwerking tussen professionele strandwachten en vrijwilligers. Verder kunnen investeringen in moderne reddingsmiddelen en technieken als drones en geavanceerde communicatiesystemen, hierbij helpen. Bewustwordingscampagnes informeren strandbezoekers over de gevaren van de zee en Texelse basisschoolleerlingen krijgen les in waterveiligheid, niet alleen in zoet water, maar ook in zee. GroenLinks pleit voor een geïntegreerde aanpak met andere hulpdiensten en voldoende EHBO-posten en reddingsmaterialen langs de kust. Deze maatregelen zorgen voor een veilige strandervaring voor zowel bewoners als toeristen.

Ons actiepunt veiligheid en weerbaarheid:

- We investeren in preventie en aanpak van grensoverschrijdend gedrag door educatie, training van professionals en toegankelijke hulp voor slachtoffers.

We versterken de samenwerking tussen hulpverleningsinstanties, politie en justitie en bevorderen een cultuur van openheid en respect.

Lokale democratie en media

Lokale media zijn essentieel voor de verbinding in de samenleving en de lokale democratie. Ze informeren burgers, zodat mensen weloverwogen kunnen stemmen, houden lokale bestuurders scherp en agenderen belangrijke maatschappelijke kwesties. In onze kleine gemeente is voldoende journalistieke capaciteit cruciaal. GroenLinks Texel wil de lokale democratie verder versterken.

Onze actiepunten lokale democratie en media:

- Communicatie, transparantie en toegankelijkheid: het bevorderen van open data en het toegankelijk maken van gemeentelijke informatie voor alle inwoners;
- Inwonersparticipatie: het stimuleren van burgerinitiatieven en het organiseren van inwonersberaden en panels, inwoners actief en tijdig betrekken bij besluitvorming;
- Digitale platforms: het ontwikkelen van digitale platforms waar inwoners ideeën kunnen delen en discussiëren over lokale kwesties;
- Ondersteuning lokale media: het faciliteren van lokale media om hun journalistieke capaciteit te vergroten en onafhankelijke berichtgeving te waarborgen.

Klimaat, energie en duurzaamheid

Ambities op zijn Texels

Klimaatverandering raakt ook Texel. We merken het nu al door meer extreem weer. Er zijn vaker periodes met veel regen of juist lange periodes van droogte, en meer hete dagen. Dit zorgt voor hittestress bij mens en dier, grote onzekerheid bij boeren, en een verzwakte natuur met minder verschillende plant- en diersoorten. Op de langere termijn stijgt de zeespiegel, en dat maakt ons eiland extra kwetsbaar.

Op Texel kunnen we klimaatverandering aanpakken door over te stappen op schonere energie, en door te zorgen dat onze dorpen, landbouwgronden en natuur beter zijn beschermd tegen extreem weer. We gaan dus nú aan de slag, zodat we ook in de toekomst veilig en prettig op Texel kunnen blijven wonen.

GroenLinks Texel kiest voor een rechtvaardig klimaatbeleid en een toekomstbestendige duurzame economie. Achtereenvolgens komen aan bod: energie, klimaat, materiaalgebruik en toerisme.

Minder en schonere energie

Woningen, toeristische accommodaties en mobiliteit (auto en vrachtverkeer en de veerboot) zijn de grootste energiegebruikers op ons eiland, met aardgas en fossiele brandstoffen als belangrijkste bronnen.

Het beste wat we kunnen doen, is besparen op energiegebruik, en daarvoor zijn er op Texel mogelijkheden genoeg. Zo kan het energiegebruik van woningen zo'n 20% omlaag door ze goed te isoleren en het gebruik van een (hybride) warmtepomp (bron: *Energie Systeemstudie Texel, Royal Haskoning, 2023*). Bedrijven kunnen hun elektriciteitsgebruik op elkaar afstemmen. Elektrisch vervoer gebruikt veel minder energie dan rijden op benzine of diesel.

Het verduurzamen van woningen vraagt de nodige investeringen vooraf, en lang niet elke Texelaar kan zich dat veroorloven. Tegelijkertijd is het eindresultaat dat de energierekening flink omlaag zal gaan. GroenLinks vindt dat de gemeente een rol heeft om die kloof tussen eerst investeren en pas later terugverdienen te overbruggen: verduurzaming moet helpen energie-armoede te voorkomen.

De energie die we gebruiken kan ook schoner, met veel minder uitstoot van het broeikasgas CO₂. Het inwonersberaad energie dat mede op initiatief van GroenLinks tot stand kwam, heeft hierover duidelijke aanbevelingen gedaan die kunnen rekenen op breed draagvlak in de Texelse samenleving. GroenLinks wil dat de gemeente het gebruik van kleine windmolens gaat toestaan.

De afgelopen periode zijn de eerste stappen gezet om daarmee aan de slag te gaan. Zo is er de FIXbrigade die bewoners helpt met het verduurzamen van hun woning, er is een fonds met gemeentelijke subsidie voor woningisolatie. Daarnaast heeft de gemeente geïnvesteerd in het versterken van onze kennis over het Texelse energiesysteem. We willen dat dit soort initiatieven de komende periode versterkt worden voortgezet.

Onze actiepunten minder en schone energie:

- Huurders en kopers ondersteunen bij verduurzaming, witgoedregelingen (label A+++) en een structureel energie-noodfonds voor kwetsbare huishoudens;
- Investeren in de lokale FIXbrigade en energiecoaches, en ondersteunen van succesvolle lokale initiatieven, zoals energiegemeenschappen;
- Maatschappelijke instellingen (scholen, bibliotheken, sportverenigingen) helpen te verduurzamen door financiële steun en kennisoverdracht;
- Een goed doordachte lokale opwekkingsstrategie, waar de Texelaars, door hierin te participeren, hun voordeel mee kunnen doen;
- In overeenstemming met de aanbevelingen van het inwonersberaad zetten we in op zonne- en windenergie. GroenLinks Texel maakt een initiatiefvoorstel om het opwekken van energie uit wind met kleine windmolens mogelijk te maken.

Gevolgen klimaatverandering aanpakken

Klimaatverandering is inmiddels direct zichtbaar door meer wateroverlast als gevolg van zware en langdurige regenbuien, en langere periodes van droogte.

De eerste reactie bij wateroverlast is terug te grijpen naar traditionele methoden als snel afvoeren en wegpompen, denk aan het natte voorjaar van 2025. Tegelijkertijd hadden we het jaar daarvoor een extreem droog voorjaar, waardoor zowel de natuur als de landbouw in de knel kwamen. Het wordt dus tijd voor een nieuwe aanpak, waarbij we het zoete regenwater niet langer zien als louter overlast, maar als een bron waar we zuinig mee om moeten gaan.

Zomers worden duidelijk warmer en veroorzaken met name in stedelijk gebied hittestress. Weliswaar is dat op Texel en de andere Waddeneilanden minder urgent vanwege de nabijheid van de zee en het ontbreken van hoogbouw, we kunnen er wel mee aan de slag door de aanplant van bomen.

Zicht op klimaatrisico's

In de risicoparagraaf van de gemeente staat het begrip 'klimaatrisico's' wel vermeld, maar er is niet beschreven wat dat voor Texel inhoudt. Het ontbreekt aan analyse en aan zicht op maatregelen en kosten.

In de huidige coalitieperiode is een begin gemaakt aan een uitvoeringsplan klimaatverandering ('Texel Robuust'; Strategie en Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie 2024-2028', Gemeente Texel, 18 juli 2024). GroenLinks Texel beschouwt dit rapport als een goed vertrekpunt voor verdere acties en beleid. Iets doen met klimaatverandering raakt vrijwel alle aspecten van onze samenleving, en die laten zich niet beperken door de grenzen van onze gemeente. Samenwerking met onze burens ligt daarom voor de hand. Naast de al bestaande samenwerkingsverbanden 'Agenda Waddengebied 2050' en het 'Samenwerkingsverband de Waddeneilanden', willen we ook samenwerken met de Kop van Noord-Holland, het Hoogheemraadschap en de hogere overheden.

Onze actiepunten gevolgen klimaatverandering aanpakken:

- Benut de expertise op ons eiland voor een goed inzicht in de risico's van klimaatverandering voor Texel;
- We willen samenwerking met partners in onze wijde omgeving;
- Wateroverlast willen we voorkomen, maar als er een overschot is moet dat worden gebufferd, zodat het kan worden gebruikt in droge periodes. Wij zetten in op een uitgekiend beleid ten aanzien van de groene- en blauwe infrastructuur en investeren in kennis en voorlichting;
- Stimuleer met subsidies bewoners/bedrijven die hun hemelwater zelf opvangen en zelf gebruiken;
- Maximaal vergroenen kan worden opgepakt aan de hand van het in oktober 2024 verschenen 'Beleidsplan Groene Infrastructuur'. Hierin zijn de ambities en uitgangspunten voor het groenbeleid en -beheer beschreven. Wij dringen aan op versnelde uitwerking en uitvoering van de beschreven ambities, een en ander in samenhang met de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie;
- De thema's klimaat, duurzaamheid, sociaal en veerkracht, toerisme, landschap en biodiversiteit zijn nauw met elkaar verweven. Waar we landschap en biodiversiteit belangrijk vinden en boeren een rol hebben in het beheer van landschap en waterhuishouding, moeten ze daar ook voor betaald krijgen.

Minder materiaalgebruik, meer circulair

Hoe slim is het om materiaal van spullen die we niet meer nodig hebben, te gebruiken om weer nieuwe spullen van te maken? Onze economie is daar slecht op ingericht, ons systeem functioneert heel lineair van nieuw winnen, gebruiken en dan afdanken. Een circulaire economie is echter optimaal ingericht op hergebruik.

We kunnen dat ook op Texels niveau. Denk aan het scheiden van afval, het chippen van de afvalcontainers helpt ons te achterhalen hoever we daarmee zijn. De gemeente kan ook zelf het nodige doen met het inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Onze actiepunten minder materiaalgebruik, meer circulair:

- We stimuleren het circulair gebruik van afvalstoffen en producten. Wat op het eiland komt, blijft zo mogelijk ook op het eiland. Organische afvalstoffen worden op het eiland verwerkt. Vergisting van afvalstromen tot biogas en meststoffen wordt gestimuleerd. Bouwafval wordt zoveel mogelijk hergebruikt. We ondersteunen waar mogelijk kringloopwinkels en 'repaircafés';
- De gemeente geeft het voorbeeld: het inkoop- en aanbestedingsbeleid van de grond-, weg- en waterbouwsector loopt voorop in het bevorderen van verduurzaming;
- We stimuleren en ondersteunen circulaire initiatieven, zoals 'Texel eet Tessels', met als doel korte ketens tussen boer en consument, met eventueel de horeca als tussenstap;
- De gemeente moet meer dan tot nu toe gebruik maken van lokale expertise.

Duurzaam toerisme

Met ruim vier miljoen toeristische overnachtingen per jaar op Texel heeft het toerisme een fors aandeel in het energieverbruik en de hoeveelheid afval. GroenLinks Texel kiest ervoor dat onze gasten in hun accommodatie en hun eigen gedrag bijdragen aan de verduurzaming. 'Texel Schoon' is ons beste visitekaartje.

Onze actiepunten duurzaam toerisme:

- voldoende oplaadmogelijkheden voor elektrische voertuigen, ontmoediging van het gebruik van vervoermiddelen die fossiele brandstof gebruiken en een goed en bijna gratis openbaar vervoer op het eiland;
- stimuleren van het verduurzamen van accommodaties (zonnepanelen, groene daken, waterbesparing en -opvang);
- ondersteunen van bedrijven bij het verkrijgen van een duurzaamheidslabel. Wij willen heel Texel als Green-Key bestemming;

- investeren in fiets- en wandelpaden;
- investeren in openbaar vervoer en elektrische bussen in plaats van in grote parkeerplaatsen;
- logiesverstrekkers en bungalowparken moeten de hoeveelheid ‘toeristisch afval’ inzichtelijk maken, zodat gestuurd kan worden op vermindering van afval.

Verduurzaming doen we niet alleen

Verduurzaming gaat ons allemaal aan. Dat geldt des te sterker voor de toekomstige generaties die ook willen wonen, werken en genieten van ons eiland. En willen we het goed doen, dan hebben we ook de inzet en bijdrage van iedereen nodig, uiteraard naar de eigen mogelijkheden.

GroenLinks Texel wil de duurzaamheidsthema's dan ook zo veel mogelijk integraal benaderen. De gemeente moet hierin een proactieve rol spelen en zorg dragen voor een optimale balans tussen de diverse belangen.

In de huidige coalitieperiode zijn op initiatief van GroenLinks Texel de overlegorganen de ‘Watertafel’ en de ‘Toerismetafel’ ingesteld. Dit zijn platformen waar de diverse actoren en belanghebbenden elkaar informeren, raakvlakken signaleren en belangen afwegen zodat beleid en maatregelen zo goed mogelijk op elkaar zijn afgestemd zijn en geoptimaliseerd. Om Texel toekomstbestendig te houden, wil GroenLinks een vergelijkbare vorm van overleg aan een ‘Klimaattafel’.

